

To kvinner pakker gryter i Polaris AS rundt 1960.

Foto: JÆHS020.0012.

Polaris AS

MÅLFRID GRIMSTVEDT

Jærmuseet tar vare på meir enn hundre store og små privatarkiv. Mange av desse arkiva inneheld også fotosamlingar. Nett nå er det ei gruppe historikare som skriv byhistorie for Sandnes. Då kjem mange av desse arkiva til god nytte. Jærmuseet har ansvar for det historiske biletmaterialet i bøkene. Me har derfor digitalisert foto frå samlingane.

Her vil me presentera eit utval foto frå ei av dei aktuelle samlingane – frå bedrifta Polaris AS. Det var Sandnesmuseet som fekk både arkiv og gjenstander frå Polaris då bedrifta la ned produksjonen på Orstad i Klepp i år 2000.

Me kjenner dverre ikkje namnet på fotografen eller fotografane som har teke desse bileta. Bilettekstene er også mangelfulle, så det er fint om leserane kan vera med å fylla ut med namn og årstal der slike manglar.

Polaris fabrikken på Hana i Sandnes.

Foto: JÆHS020.0085.

Det begynte med ein ide om bøtteproduksjon i 1936. Og det blei produsert bøtter i fabrikken på Hana fram til midten av 1960-talet. Då blei det slutt med denne produksjonen i Polaris.

Foto: JÆHS020.0022.

Polaris si historie starta i 1936. Sven Svendsen Jerkås hadde ein ide om å laga fortinna og galvani-

serte bøtter. Jernvare-grossist Ingvald Aase hadde hand om bygningar på Hana, der m.a. Holmens Potteri hadde hatt tilhald. Audun Schanche Olsen (1909–1980) hadde kapital og Polaris blei formelt stifta som aksjeselskap vinteren 1936. Hovedproduktet var galvaniserte bøtter av bløtt stål etter eit patent med sveising utvikla av Jerkås. De 15 første åra var desse bøttene kjernen til Polaris Fabrikker. Det var ei lita industribedrift med ei handfull tilsette som opplevde sterk konkurranse, ikkje minst frå dei fire andre bøtteprodusentane i Norge.

Schanche Olsen dreiv ein godt innarbeidd skipsekspedisjon, men var interessert i Jerkås sine eksperimenter på 1930-talet med framstilling av gryter i rustfritt stål. Det var noko nytt til bruk i forbruksartiklar på den tida. På byrjinga av 1950-talet

Fabrikkbygningen på Hana.

Foto: JÆHS020.0011.

Arbeisstokken på Hana i 1946.

Foto: JÆHS020.1413.

tilsette Polaris to unge ingeniørar, Svein Eide og Dag Vea. Dei løyste problema med produksjon av rustfrie kasserollar. Nett i desse åra blei metallbøttene utkonkurrerte av plastbøttene på dei fleste områdene. Det hjalp noko at Polaris laga auser, gaflar o.a. av avkappet frå dei rustfrie artiklane. Men det viktige var at Svein Eide utvikla gryter i rustfritt stål med

kobberbotn. Det bana veg for ekspansjon i bedrifta.

Dei gamle fabrikklokala på Hana blei flikka og vølte på, og utvida. Men i lengda blei det for liten plass. I 1952 blei det kjøpt gard på Orstad i Klepp. Å flytta frå Sandnes sentrum og ut i provinsen var visst ikkje så enkelt for dei arbeidarane som måtte det. For å styrka motivasjonen blei det gjeve "ødemark-

Hagbø tømmer ovnen – i det nye støyperiet som blei anlagt i fabrikken på Hana i 1965.

Foto: JÆHS020.0002.

Ukjent arbeidar viser fram ein vask som nettopp er pressa ut. Denne produksjonen føregjekk på Hana.

Foto: JÆHS020.0064.

Arbeisstokken på Hana i 1954.

Foto: JÆHS020.1415.

stillegg". Det var folk i "kannelinjå" som braut opp først, seinare kom andre produktlinjer på flyttefot i takt med oppbygginga. Det blei arbeidsplassar ut av dette. I 1965 var talet på tilsette godt over 300.

Og i takt med produksjonsauken blei marknadsførings-, distribusjons- og salsapparatet bygd ut. Eit agentnett med demonstrasjonsdamer i og rundt dei største byane kom på plass. I 1964 tilsette bedrifta også reklamesjef. Eksport til nabolandia begynte

tidleg i 1950-åra. Seinare blei Vest-Europa ein viktig marknad, saman med Nord-Amerika. Kontakten her gjekk først og fremst gjennom industriegiganteren General Electric.

Jærgrytene blei såleis eit verdsprodukt. Den årlige eksportandelen rundt 1970 lå i omkring 40 prosent av produksjonen.

Aksjonærane selde Polaris til Årdal Sunndal

Arbeidstokken på Polaris hadde også familiar. Dei finn me på fotografia frå juletrefestane, som denne i 1958.

Foto: JÆHS020.0234.

I fabrikken på Hana arbeider dei med forkopring av varer.

Foto: JÆHS020.0085.

Øyulf Aadnøy ved kontorpulten.

Foto: JÆHS020.0009.

Solveig Stangeland ved punchmaskinen i 1966 i den nye fabrikken på Orstad.

Foto: JÆHS020.0008.

Magnus Bredenbekk og Peder Kval står med kasserollar som er klare til utsending i Polariskartongar.

Foto: JÆHS020.0173.

Kaffikjelen med kopperbotn var ein viktig salsartikkel.
Målfrid Edland driv med stempling og kontroll i 1967.

Foto: JÆHS020.0059.

Riveland polerer kanelokk på håndmaskin i 1966.

Foto: JÆHS020.0056.

Besøk på Orstad 24 mai 1966 av Handelsbestyrernes forbund.

Foto: JÆHS020.0537.

Polaris sin stand på Nordsjømessa i Bjergsted,
Stavanger i 1967.

Foto: JÆHS020.0506.

Ei litt skeptisk husmor med godt tak om handveska på Polaris sin kjøkkenutstilling.

Foto: JÆHS020.0558.

Vindusutstilling i 1950.

Foto: JÆHS020.0605.

Fabrikken på Orstad i Klepp.

Foto: Kyllingstad & Furenes AS. JÆHS020.1880.

Sandnes by feiret sitt 100 års jubileum i 1960, blant annet med en stor utstilling.

Audun Schance Olsen står foran Polaris sin paviljon.

Foto: JÆHS020.0370.

Verk i 1975. Aluminiumsprodusenten ÅSV åtte alt Høyang og i 1977 blei dei to bedriftene slått saman til Høyang-Polaris. Norsk Hydro overtok ÅSV i 1986, og få år seinare blei Høyang-Polaris seld til det finske konsernet Hackman. I år 2000 blei produksjonen av gryter på Orstad i Klepp lagt ned.

Litteratur og kjelder:

Lars Gaute Jøssang. 2004. *Industrieventyret på Jæren 1800 – 2000*. Samlaget.

Arkiv JÆ HS11 Polaris i Jærmuseet og samtale med Svein Eide.

Engelsk salgskonferanse i 1966 på Prekestolhytta. Fru E. Nordlie demonstrerer, i følge albumteksten.

Foto: JÆHS020.0482.